

Oponentský posudek bakalářské práce

doc. PhDr. Mira Nábělková, CSc.

Autorka práce: **Adrianna Arlukowicz**

Název práce: **Analiza porównawcza rzeczownikowych derywatów modyfikacyjnych w języku polskim i czeskim (Komparativní analýza modifikačních derivátů substantiv v polštině a češtině)**

Rok: 2022

Vedoucí práce: Renata Rusin Dybalska, Ph.D.

1. Formulace cílů a jejich naplnění

Ve své bakalářské práci se Adrianna Arlukowicz zaměřuje na srovnání polských a českých modifikačních substantivních derivátů. V práci deklarovala cíl podat komparaci slovtvorby čtyř modifikačních kategorií, feminativ, deminutiv, augmentativ a pojmenování mlád'at (*nomina juvenium*) se zřetelem na shody a rozdíly v systémových předpokladech a jejich realizaci v obou současných jazycích, dokumentovanou fungováním derivátů v Českém národním korpusu a Polském národním korpusu. Výběr tématu pokládám v kontextu studia a závěrečných prací na polonistice Katedry středoevropských studií FF UK v Praze za vhodně zvolený. Při vlastním zpracování se autorka po vstupném představení problematiky onomaziologických kategorií a stručném uvedení kategorií transpozičních, mutačních a modifikačních derivátů věnuje analýze substantiv modifikační onomaziologické kategorie ve čtyřech kapitolkách s analogickou strukturou. U každé ze čtyř analyzovaných skupin představuje nejdříve způsob tvorby derivátů dané kategorie s jejich distribucí a pragmatickými funkcemi v polštině, potom způsob tvorby derivátů dané kategorie s jejich distribucí a pragmatickými funkcemi v češtině a na takto připraveném základu podává srovnání systémové nabídky slovtvorných formantů (a systémových alternací v procesu slovtvorby), jejich produktivity i sémantických a pragmatických výsledků slovtvorných procesů v obou jazycích. Celkový závěr práce pak přináší srovnání všech čtyř analyzovaných modifikačních kategorií v polštině a češtině z hlediska produktivnosti tvorby, funkčního zatížení a pragmatických charakteristik derivátů.

Stanovené cíle dílčí slovtvorné komparace autorka ve své bakalářské práci splnila.

2. Klady práce

Mezi klady práce vyzdvihují na prvním místě vlastní volbu tématu aktuálního jak z hlediska rozvíjení strukturní česko-polské/polsko-české lexikální a slovtvorné komparace, tak z hlediska jazykové praxe, kde u sledovaných kategorií slov můžeme pozorovat dynamiku vývoje i „onomaziologická váhaní“ uživatelů, např. u konkrétních pojmenování mlád'at i jinde. Práce je volbou tématu a jeho zpracováním inspirativní také v širším komparativním pohledu, mám na mysli např. srovnávání ve skupině západoslovanských jazyků, kde se do srovnání pozoruhodným způsobem může zapojit i slovenština. Podaný obraz shod a rozdílů je zajímavý také z hlediska problematiky vzájemné srozumitelnosti a bilingvální komunikace – existující shody v spektru slovtvorných formantů na jedné straně napomáhají vzájemné srozumitelnosti, na druhé straně můžeme kromě jiného vidět úskalí mezijazykové homonymie v pragmatické rovině (např. pejorativní zabarvení u polských feminativ) a vystupují zde také rozdíly, kdy deriváty s polskými formanty jako *-yni/-ini* u feminativ (*wykonawczyjni, marszałkini*) nebo *-ak* u názvů mlád'at (*kociak, źrebak*) nejsou na české (nebo slovenské) straně bez předcházejícího poučení, pouze na bázi poznání vlastního jazyka, sémanticky a funkčně „dešifrovatelné“. K pozitivům práce počítám způsob zpracování s využitím polské i české odborné literatury a korpusových dat, a také čtenářsky vstřícní paralelismus zvoleného

způsobu podání. Výpovědnou hodnotu má grafické ztvárnění výsledků distribuční a statistické komparace vybraných lexikálních jednotek jednotlivých kategorií, i když se v daném směru v práci jedná spíše jen o sondy do sledované problematiky. Je možné ocenit také propojení a podání částkových témat jako je otázka feminativ s *nomina consanguinitatis*, navozené zejména výraznějšími stopami dané kategorie v polštině.

3. Nedostatky práce

Celkově je možné říct, že práce má některé nedostatky bakalářských prací dotýkající se různých úrovní textu. I když se při hodnocení optimálně vychází v první řadě z toho, co v práci je (a jako), je odůvodněné, se zohledněním autorčiny koncepce, zmínit také to, co chybí. V ohledu lingvistické literatury vzhledem na komparativní zaměření práce postrádám zejména zmínku o existujících česko-polských komparativních pracích zaměřených na lexiku (např. práce Edvarda Lotka) a přítomnosti nebo nepřítomnosti sledované problematiky, srovnání modifikačních derivátů v nich. Některé nedostatky zpracování se odvíjí od rozdílů v chápání mutačních a modifikačních derivátů v české lingvistické literatuře a v české vs. polské literatuře, na které autorka explicitně neupozorňuje. Na jedné straně snad ve shodě s autorčiným přístupem opravdu nebylo nevyhnutné zmiňovat, že se v novější české teorii, na rozdíl od tradičního dokulilovského pojetí, objevilo zařazení části modifikačních derivátů do kategorie mutace (tak se od tradice odchýlila *Mluvnice současné češtiny I*. V. Cvrčka a kol. z r. 2010, když kromě augmentativ všechny tradiční členy modifikační kategorie řadí k mutačním derivátům). Na druhé Adrianna Arłukowicz ve vlastním zaměření nabízí pohled, ve kterém od modifikačních derivátů tradičně vyčleňovaných v české literatuře odčleňuje kolektiva (a pojmenování jednotlivin): v úvodním přehledu opřeném o knihu R.

Grzegorzycowé *Zarys słowotwórstwa polskiego* (1982) je uvádí mezi mutačními deriváty – a dále se jim pak ve své práci nevěnuje. S rozdílným hodnocením jednotlivých skupin derivátů, v práci nekomentovaným, pak souvisí některá neprůzračná odkazování na jejich zpracování, např. u derivátů *nomina collectiva* uváděných ve výčtu kategorie mutace (s. 27) autorka u polských derivátů odkazuje na R. Gregorczykovou, u českých na F. Čermáka (*Morfématica a slovo tvorba češtiny*, 2012), přičemž však skutečnost, že se u Čermáka jedná o modifikační deriváty, nezmiňuje. Koneckonců, daný fakt neuvádí ani v souvislosti s dílem M. Dokulila. Komparativní pohled takové diference v pojetí nezřídka odkrývá a v navazování na literaturu k zpracovávanému tématu vystupuje potřeba jejich reflektování. Z jiných nedostatků, tentokrát v jazykové rovině, mohu zmínit např. zanedbání nebo nesprávné uplatnění vokalické kvantity v českých příkladech (s. 51 *hlava – hlavka*; s. 30 *lekárka...*), kde se odráží systémová vokalická interference (absence kvantity) polštiny v češtině.

4. Otázky doporučené k rozpravě při obhajobě

1. Jak nejlépe můžete zdůvodnit skutečnost, že jste do své práce věnované modifikačním derivátům nepojala také kolektiva?
2. Které osobitosti českých modifikačních derivátů byste zdůraznila jako komunikačně zrádné pro polského mluvčího a naopak, které diference v polštině byste vyzdvihla směrem k českým mluvčím?

5. Případná další vyjádření

Z výše napsaného vyplývá, že si práci cením jak z hlediska výběru originálního a aktuálního tématu, které vhodně koresponduje se zaměřením studia polonistiky v českém prostředí, tak z hlediska jeho zpracování. Rozhodnutí analyzovat čtyři skupiny modifikačních derivátů, ze kterých každá by mohla představovat nosné samostatné téma pro bakalářskou (a nejen bakalářskou) práci má v konečném důsledku svá mínusy i plusy. Na jedné straně nedovolilo jít u každé ze skupin do větší hloubky, na druhé straně však souběžné zpracování umožnilo

nabídnout v závěru práce obraz skupin modifikačních derivátů ve vzájemném srovnání. Souhrnný komparativní pohled tak umožnil ukázat u skupin feminativ, deminutiv, augmentativ a pojmenování mláďat specifické polsko-české shody a rozdíly, které by jinak, bez takového srovnání zůstaly skryty.

6. Celkové hodnocení a klasifikace

- a) Práce Adrianny Arłukowicz splňuje požadavky standardně kladené na bakalářskou práci.
- b) Doporučuji práci k obhajobě.
- c) Navrhuji klasifikaci: velmi dobře.

Datum: 31. 8. 2022

Podpis

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'Jana Šteblová', written in a cursive style.